

Akkreditering

Et perspektiv for kvalitetssikringen af
de videregående uddannelser

2002

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT
Biblioteket *150M*
T +45 35 55 01 01
H www.eva.dk

Indhold

Akkreditering

© 2002 Danmarks Evalueringsinstitut

Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos:

Danmarks Evalueringsinstitut

Østbanegade 55.3

2100 København Ø

T 35 55 01 01

F 35 55 10 11

E eva@eva.dk

H www.eva.dk

1	Forord	3
2	Indledning	4
2.1	Formål og opbygning	5
2.2	Erfaringsgrundlag	5
3	Hvad er akkreditering?	6
3.1	Akkreditering - En definition	6
3.2	Akkreditering og certificering	6
3.3	Akkreditering og evaluering	7
3.4	Organisering af akkreditering	7
3.5	Forskellige typer af akkreditering	8
4	Akkreditering som nationalt styringsredskab	9
4.1	To modeller for national akkreditering	9
4.2	Akkreditering som nationalt styringsredskab i Danmark	10
4.3	Fordele og ulemper ved akkreditering som nationalt styringsredskab	11
5	Akkreditering og internationalisering	14
5.1	Fordele og ulemper ved akkreditering som internationalt styringsredskab	14
5.2	Perspektiver for akkreditering og internationalisering	15
6	Det videre arbejde	18
7	Begreber og forkortelser	19

EVA's handlingsplan for 2001 omfatter et projekt der har til formål at opbygge viden om fordele og ulemper ved akkreditering. Denne publikation gør status over dette arbejde.

Akkrediteringsdebatten i Danmark tog for alvor fart med den konference om internationalisering som EVA i samarbejde med Undervisningsministeriet afholdt i efteråret 2000. Siden konferencen har der været betydelig aktivitet knyttet til internationalisering i almindelighed og akkreditering i særdeleshed. Der er blevet nedsat en række arbejdsgrupper, blandt andet en Bologna-følgegruppe, en sparringsgruppe om akkreditering og en arbejdsgruppe om transnational uddannelse. Ud over Undervisningsministeriet involverer arbejdsgrupperne EVA, Center for vurdering af udenlandske uddannelser (CVUU), Rektorkollegiet, DAN-EURASHE og repræsentanter for de studerende. Derudover er DAN-EURASHE, Uddannelsesrådenes formandskollegium og Rektorkollegiet kommet med konkrete bud på hvilken betydning akkreditering kan og bør få i Danmark. I en international sammenhæng har den europæiske rektorforsamling (CRE, nu EUA) gennemført et projekt om akkreditering ligesom ENQA (European Network for Quality Assurance in Higher Education) har arbejdet med spørgsmålet.

Det er håbet at denne publikation kan bidrage til at fremme og kvalificere debatten om hvordan den fremtidige kvalitetssikring af videregående uddannelse skal tilrettelægges, herunder hvilken rolle akkreditering eventuelt skal spille i den sammenhæng.

Christian Thune
Direktør

I diskussionen om kvalitetssikring af de videregående uddannelser i Danmark er akkreditering et nyt begreb. Det er et begreb der for alvor er blevet aktuelt inden for de sidste par år, og som næppe vil miste sin relevans inden for de kommende år. Det skyldes ikke mindst at flere lande omkring os er ved at indføre akkreditering som en del af styringen på det videregående uddannelsesområde.

Selvom akkreditering er nyt i Danmark er det ikke noget nyt hverken i eller uden for uddannelsesverden. I forhold til uddannelse har akkreditering fx været brugt i mere end hundrede år til

Akkreditering er grundlæggende resultatet af en evaluering der bygger på foruddefinerede kriterier. Med en akkreditering tildeles en bestemt rettighed eller en bestemt status. På det videregående uddannelsesområde kunne akkreditering fx betyde at en institution fik ret til at udbyde en bestemt uddannelse.

at regulere videregående uddannelse i USA og senere i en række andre lande. I forhold til områder udenfor uddannelsesverdenen kan det nævnes at Danmark i en længere årrække har haft et akkrediteringsorgan (Dansk Akkreditering, DANAK) som akkrediterer laboratorier og virksomheder der foretager eksempelvis prøvning og certificering.

I de lande hvor akkreditering indgår i styringen af videregående uddannelser varetager akkrediteringssystemer to funktioner: Dels godkendelse og anerkendelse af nye uddannelser eller nye institutioner, dels en efterfølgende sikring af at fungerende uddannelser eller

institutioner fortsat lever op til vedtagne standarder. I USA er akkreditering fx en forudsætning for tildeling af offentlige forsknings- og udviklingsmidler og for at de studerende kan modtage offentlig studiestøtte. I flere østeuropæiske lande blev akkreditering indført efter murens fald som et system til at autorisere nye uddannelser og institutioner. Desuden stiller akkrediteringssystemer information til rådighed for studiesøgende og aftagere af dimittender gennem offentliggjorte udsagn om kvaliteten på en uddannelse eller en institution.

I Vesteuropa er de opgaver som kan løses med akkrediteringssystemer, traditionelt blevet løst på anden vis. Nye uddannelser og institutioner er typisk blevet etableret gennem statslige beslutninger, og siden begyndelsen af 1990'erne er kvaliteten af eksisterende uddannelser og uddannelsesinstitutioner blevet belyst gennem evalueringer. Dette billede bliver imidlertid stadig mindre entydigt idet flere vesteuropæiske lande er begyndt at indføre akkreditering eller akkrediteringslignende mekanismer. Indførelsen af akkreditering er både blevet begrundet med administrative argumenter og med argumenter knyttet til internationalisering. De administrative begrundelser for akkreditering har bestået i at akkreditering kan sikre kvaliteten ved at bygge på en uafhængig faglig bedømmelse af uddannelser og institutioner. Internationalt har akkreditering de seneste år været forbundet med diskussionen af internationalisering og europæisering af videregående uddannelse. Akkreditering ses blandt andet som en mulighed for at øge meritmulighederne for studerende og sikre dimittender en grad med international anerkendelse. Det er i høj grad i denne forbindelse at akkreditering nu drøftes i flere europæiske lande herunder Danmark.

Denne udvikling er blevet forstærket i forlængelse af Bologna-erklæringen der blev vedtaget af de europæiske undervisningsministre ved et møde i Bologna i juni 1999. Underskriverne forpligter sig på at arbejde på at skabe et såkaldt rum for videregående uddannelse og forskning i

Europa.¹ Temaer som gennemsigtighed, gensidig anerkendelse af grader og sammenlignelighed i kvalitetssikringssystemer er dermed kommet stærkere i fokus.

2.1 Formål og opbygning

Som ved alle andre former for styringssystemer er der såvel fordele som ulemper ved akkreditering. Formålet med denne publikation er netop at belyse nogle grundlæggende forhold ved akkreditering, de positive og negative sider der relaterer sig hertil og endelig at knytte an til en dansk kontekst.

Kapitel 3 er en kort redegørelse for akkreditering som begreb. Dernæst beskrives fordele og ulemper ved akkreditering som nationalt styringsredskab (kapitel 4). Efterfølgende ses der på styrker og svagheder ved akkreditering som middel til håndtering af den dobbelte udfordring: At internationalisere kvalitetssikringen og kvalitetssikre internationaliseringen på det videregående uddannelsesområde (kapitel 5). Afslutningsvis skitseres de videre perspektiver for akkreditering i en dansk sammenhæng (kapitel 6).

2.2 Erfaringsgrundlag

Publikationen bygger på EVA's erfaringsopsamling og -opbygning i forhold til akkreditering på det videregående uddannelsesområde. Ud over deltagelse i den danske proces består EVA's erfaringsgrundlag primært af:

- Udvikling af koncept for og gennemførelse af SU-vurderinger af private uddannelser i Danmark.
- Deltagelse i nordisk arbejdsgruppe der har udarbejdet rapport om akkreditering i et nordisk perspektiv.²
- Deltagelse i akkrediteringsdiskussionen i European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) og ansvar for udarbejdelse af notat om ENQA's position i forhold til akkreditering i et europæisk perspektiv.
- Deltagelse i 'Det fælles kvalitetsinitiativ' (Joint Quality Initiative) der er et forum der beskæftiger sig med forskellige emner relateret til akkreditering og som består af repræsentanter for ministerier og evalueringsinstitutter i forskellige europæiske lande.³
- Medlemskab af det konsortium der 1997-98 gennemførte et EU-finansieret udviklingsprojekt (PHARE-projektet) om kvalitetssikring af de videregående uddannelser i tolv øst- og centraleuropæiske lande.⁴

Derudover har EVA deltaget i et omfattende akkrediteringsprojekt initieret af den europæiske rektorforsamling (CRE, nu EUA). Endelig har EVA været på studietur til Holland, og der har været holdt møder med formanden for CHEA.

¹ Der kan henvises til EVA's notat Et åbent vindue for en generel introduktion til Bologna processen og internationaliseringen af videregående uddannelse. Desuden har Undervisningsministeriet en samlet information og link om emnet på deres hjemmeside (www.uvm.dk).

² Rapporten kan bestilles hos EVA eller hentes på: <http://www.enqa.net/texts/nordicquality.pdf>.

³ Det hollandske Undervisningsministerium har etableret en hjemmeside i regi af ministeriets egen hjemmeside hvor der kan findes information om initiativet (www.minocw.nl/jointquality).

⁴ Phare (1998): *Quality Assurance in Higher Education – A legislative review and needs analysis of development in Central and Eastern Europe*. © EC/Phare/European Training Foundation.

Der er i de senere år givet mange forskellige bud på definitioner af akkreditering. Videre har det ofte været uklart hvordan akkreditering adskiller sig fra andre beslægtede aktiviteter som fx evaluering og certificering. For at fremme en samlet diskussion om akkreditering er der således brug for et fælles udgangspunkt. Derfor indledes dette kapitel med et bud på terminologisk afklaring af akkrediteringsbegrebet efterfulgt af beskrivelser af organisering af akkreditering og forskellige typer af akkreditering.

3.1 Akkreditering - En definition

I 1996-97 deltog Evalueringscenteret i gennemførelsen af det omfattende PHARE-projekt om kvalitetsudvikling af universitetsniveauet i de øst- og centraleuropæiske lande. På det tidspunkt arbejdede disse lande primært med mere eller mindre vellykkede forsøg på at tilpasse sig en amerikansk inspireret akkrediteringstankegang. PHARE-projektet lagde til grund at:

akkreditering først og fremmest er resultatet af en evaluering og udtrykker godkendelse eller ikke-godkendelse af at et bestemt niveau eller en given status er i overensstemmelse med på forhånd fastlagte standarder eller kriterier.

3.2 Akkreditering og certificering

Begrebet akkreditering bruges i to betydninger. For det første til at beskrive en formel autoritativ anerkendelse (godkendelse) af uddannelser eller institutioner, hvor anerkendelsen bygger på en systematisk evaluering baseret på foruddefinerede kriterier. I denne sammenhæng fungerer akkreditering som en del af det formelle (ofte statslige) system til styring af de videregående uddannelser. For det andet bruges akkrediteringsbegrebet om private kvalitetssikringssystemer der erklærer at en given uddannelse eller institution lever op til en fastsat standard, men som ikke har direkte konsekvenser for en institution eller uddannelse. I begge tilfælde bygger akkrediteringerne på en evaluering der generelt kan forstås som en systematisk vurdering af en afsluttet eller igangværende aktivitet

Denne dobbelte betydning af begrebet er årsag til forvirring. EVA vil derfor foreslå en skelnen mellem akkreditering og certificering, hvor akkreditering betoner det autoritative element, mens lignende systemer uden autoritative konsekvenser kaldes certificeringssystemer.⁵ Hvis denne sondring anvendes bliver det klart at der er såvel ligheder som forskelle mellem akkreditering og certificering. I forhold til uddannelsesområdet vil både akkreditering og certificering forudsætte en evaluering der tager afsæt i foruddefinerede kriterier. Tilsvarende vil afrapporteringen i begge tilfælde give svar på om der leves op til kriterierne eller ej (ja eller nej). De to modeller afviger til gengæld når det kommer til hvilke konsekvenser afgørelsen har. Resultatet af en akkreditering er direkte knyttet til aktiviteterne på en institution. Et negativt resultat af en akkreditering vil principielt betyde at rettigheder bortfalder, fx at en uddannelse ikke kan forudsætte. Det samme er ikke nødvendigvis tilfældet for certificering. Hvis en institution ikke bliver certificeret har den ingen formelle konsekvenser. Med denne præcisering bliver det også klart at det alene er akkreditering der kan indgå i det formelle statslige styresystem, mens certificering kan indgå som en del af institutionernes profilering og udvikling.

⁵ Denne skelnen benyttes også af den europæiske standardorganisation (CEN). *DS/EN 45020 (1997): Almindelige termer og deres definitioner vedrørende standardisering og relaterede aktiviteter*, Dansk Standard.

3.3 Akkreditering og evaluering

Akkreditering forudsætter og er resultatet af en evaluering. Dermed vil der som grundlag for en akkreditering ligge den evalueringspraksis som der i det seneste tiår er opnået grundlæggende europæisk enighed om. Denne blev dokumenteret i den europæiske statusrapport.⁶ Følgende elementer indgår i denne evalueringspraksis:

- Processen er uafhængig af såvel undervisningsministerium som uddannelsesinstitutioner og er derfor normalt forankret i et selvstændigt evalueringsorgan.
- Den faglige bedømmelse varetages af eksterne eksperter.
- Grundlaget for bedømmelsen er som minimum en selvevaluering udarbejdet af den pågældende institution/uddannelse og et besøg på denne.
- Offentliggørelse af en rapport.

Således afviger akkreditering ikke fra de grundprincipper som evaluering af det videregående uddannelsessystem i Danmark og i de fleste andre europæiske lande hviler på. Denne praksis er desuden stort set i overensstemmelse med de modeller der anvendes til akkreditering i USA.⁷

I forhold til akkreditering afviger evalueringerne primært med hensyn til udgangspunkt og resultat. I Danmark har praksis hidtil været at evaluere de videregående uddannelser i forhold til de målsætninger som er formuleret i uddannelsesbekendtgørelser og af uddannelserne selv. På den baggrund er der blevet formuleret anbefalinger til ændringer og forbedringer. En akkreditering bygger på evaluering i forhold til eksterne og foruddefinerede kriterier for kvalitet. Samtidig vil en akkreditering resultere i et formelt udsagn om hvorvidt de evaluerede uddannelser eller institutioner lever op til disse kriterier. Hvor stor forskellen er mellem at evaluere med og uden kriterier, vil i praksis afhænge af hvor detaljeret kriterierne er formuleret. Ofte er kriterierne formuleret åbent hvilket betyder at der er forskellige muligheder for at leve op til kriterierne og at eksperter derfor spiller en afgørende rolle i forhold til at vurdere om kriterierne er opfyldt. Ydermere kan udarbejdelsen af kriterierne i større eller mindre grad indtænke uddannelsernes målsætninger hvad der kan være med til at øge kriteriernes rummelighed.

3.4 Organisering af akkreditering

Konkret er akkrediteringsprocesser ofte organiseret sådan at de består af to niveauer: Et udøvende niveau der gennemfører evalueringen og udarbejder en indstilling om hvorvidt en uddannelse eller institution skal akkrediteres; og et besluttende niveau der træffer den endelige afgørelse på baggrund af indstillingen. Ofte vil kriterierne blive udarbejdet i samarbejde mellem de to niveauer.

I et statsligt akkrediteringssystem vil det således som regel være en uafhængig institution der udfører evalueringen og udarbejder indstillingen, mens det vil være undervisningsministeriet (eller en anden myndighed) der foretager den endelige beslutning om akkreditering. Tilsvarende kan der træffes beslutning om akkrediteringsgrundlaget på ministerielt niveau. På denne måde sikres beslutningerne både en faglig og en politisk legitimitet, og der gives mulighed for i en periode at opretholde en uddannelse eller institution der ikke umiddelbart lever op til kriterierne, fx af regionalpolitiske hensyn.⁸ En akkrediteringslignende procedure indgik i reformen af de finske mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner. I den forbindelse brugte det finske undervisningsministerium enkelte gange muligheden for at træffe en anden afgørelse end indstillet. Herhjemme genfindes opdelingen i konceptet for SU-vurdering af

⁶ *Evalueringscenteret (1998): Evaluation of Higher Education: A status report.*

⁷ *Det skal bemærkes at princippet om offentliggørelse er mindre bredt praktiseret idet alene akkrediteringsafgørelsen, men ikke altid akkrediteringsrapporten, offentliggøres i USA.*

⁸ *Det ungarske akkrediteringssystem repræsenterer et prototypisk eksempel på dette. Den hollandske akkrediteringskommission foreslår i stedet en mulighed for at det fra politisk hold kan besluttet at lade et ikke-akkrediteret program fortsætte i en periode. Se: Committee Accreditation of Dutch Higher Education (2001): Activate, Achieve and Advance Se: <http://www.vandebunt.nl>.*

private uddannelser hvor EVA udarbejder en indstilling som SU-styrelsen anvender som beslutningsgrundlag i sin endelige afgørelse af om studerende ved uddannelsen skal have SU.

I private akkrediteringsorganer vil det som regel være en bestyrelse der fungerer som det besluttende organ og et sekretariat der fungerer som udøvende organ.

3.5 Forskellige typer af akkreditering

Grundlæggende skelnes der mellem akkreditering af uddannelser, institutioner eller fagområder. Uddannelsesakkrediteringer fokuserer på kvaliteten af specifikke uddannelser. Akkreditering af fagområder fokuserer på en institutions faglige grundlag for at udbyde uddannelser inden for et bestemt område. Institutionsakkrediteringer fokuserer på institutionernes ledelsesmæssige og organisatoriske rammer, kvalitetssikringsmekanismer mv. Mens de to første typer er rettet mod udbud af uddannelser er den sidste type rettet mod institutioner og kan fx have som formål at fastslå om en institution modsvarer fastlagte kriterier for at være på universitetsniveau.

Derudover sondres der mellem akkreditering og pre-akkreditering. Akkreditering er en vurdering af *eksisterende* institutioner eller programmer på grundlag af dokumenterede resultater (altså en form for output-styring). Pre-akkreditering er en vurdering af det *grundlag* en uddannelse søges oprettet på og munder ud i et ja eller nej til igangsætning – hvor planlægningsgrundlaget fx kunne være studieordning, lærerkræfter, optagelse og faciliteter (altså en form for input-styring). Dette blev påpeget i PHARE-projektet.

En række lande anvender akkreditering på nationalt niveau. I disse lande udfylder akkreditering typisk de funktioner som i Danmark bliver varetaget af uddannelsesbekendtgørelser og turnus-evalueringer. Med andre ord er akkreditering udgangspunktet for at en uddannelse kan anerkendes. Samtidig er der i akkrediteringssystemerne indbygget opfølgning i og med at akkrediteringer gentages. Konkret betyder det at godkendelse af nye uddannelser og vurderingen af om eksisterende uddannelser skal fortsætte, varetages af et uafhængigt kvalitetssikringsorgan på baggrund af kriterier. Hertil kommer at akkreditering i nogle lande bruges til at godkende nye og eksisterende institutioner (fx i forhold til gradstildeling eller retten til at modtage statslige midler). Denne funktion varetages i Danmark af Undervisningsministeriet – dog med den modifikation at der ikke systematisk foretages faglige vurderinger eller opfølgningsevalueringer.

Norge

Den norske regering har foreslået at der oprettes et akkrediterings- og evalueringsorgan der primært skal akkreditere videregående uddannelsesinstitutioner. Hvis institutionerne skal udbyde uddannelser forudsætter det en positiv akkreditering af deres kvalitetssikringssystem. På denne måde placeres ansvaret for kvaliteten hos institutionerne. Således præciseres det i forslaget at akkrediteringer skal bygge på en evaluering af kvalitetssikring (kaldet auditering). Forslaget er en opfølgning på den såkaldte Mjøs-rapport.

Kilde: <http://www.odin.dep.no/kufinorsk/p808/p10002825/index-b-n-a.html>

De vurderinger af private uddannelser der foretages af Danmarks Evalueringsinstitut som grundlag for en beslutning om hvorvidt studerende ved den pågældende uddannelse kan tildeles SU, kan betegnes som akkrediteringer i den forstand at afrapporteringen rummer en anbefaling af godkendelse eller ikke-godkendelse på baggrund af en vurdering ud fra faste kriterier. SU-vurderingerne afviger dog fra egentlige akkrediteringer idet de ikke inddrager en faglig evaluering.⁹

4.1 To modeller for national akkreditering

Der findes grundlæggende to modeller for national akkreditering. Den ene model er initieret og styret af ikke-statslige organisationer (fx professionelle organisationer), mens den anden model er initieret og styret af staten.

4.1.1 Frivillig akkreditering

Denne model har sin oprindelse i USA hvor den har fungeret i omtrent 100 år.¹⁰ Modellen bygger på at der på frivilligt initiativ (fx fra professionelle organisationer) oprettes akkrediteringsorganer.

En akkreditering er ofte afgørende for at dimittender fra en uddannelse kan få adgang til en relevant faglig organisation og dermed også til et relevant arbejdsmarked fordi disse organisationer også varetager adgangen til beskyttede erhverv, som fx læge eller ingeniør. Akkreditering anvendes desuden som generel garanti for at en uddannelse eller en institution har et vist niveau for at sikre studerende mod uhæderlige uddannelsesudbydere. Ydermere fungerer akkreditering i dag som grundlag for bevilling af statslige forskningsmidler til uddannelsen/institutionen og uddannelsesstøtte til de studerende.

I Storbritannien er der et akkrediteringssystem der på samme måde som i USA er etableret af professionelle organisationer. Systemet er med til at regulere uddannelser inden for fx ingeniør-

⁹ Se beskrivelse af modellen for SU vurderinger på <http://www.eva.dk/> Se under 'Aktiviteter' / 'SU-vurderinger'.

¹⁰ I USA findes der tre forskellige typer akkrediteringsorganer: Regionale, faglige/specialiserede og nationale. Regionale organer akkrediterer typisk de traditionelle universiteter og colleges. De specialiserede organer akkrediterer specifikke uddannelsesprogrammer. Nationale organer akkrediterer institutioner der udbyder uddannelser indenfor et afgrænset og snævert felt (fx præsteseminarier). På CHEA's hjemmeside findes yderligere oplysninger om det amerikanske akkrediteringssystem (<http://www.chea.org>).

området, jura, revision og medicin. Systemet udgør dog en begrænset del af den samlede kvalitetssikring af videregående uddannelse.

4.1.2 Statslig akkreditering

Den anden model bygger på offentligt foranstaltede akkrediteringsorganer. I denne sammenhæng er det staten der opretter et uafhængigt organ der skal vurdere kvaliteten af nye uddannelser og tage stilling til fortsættelsen af gamle. Akkrediteringsorganernes uafhængighed består her i at de metodisk og operationelt er uafhængige af det politiske system.

Denne model har eksempelvis været i brug i Østeuropa efter murens fald samt i Hong Kong. Tyskland har etableret et akkrediteringssystem på både forbunds- og delstatsniveau, Østrig har et akkrediteringssystem for de mellemlange professionsuddannelser, mens Holland er godt i gang med at forberede oprettelsen af et akkrediteringssystem der skal omfatte samtlige videregående uddannelser. I de nordiske lande har både Sverige og Finland erfaringer med akkrediteringslignende evalueringsformer der varetages af de kvalitetssikringsorganer der allerede eksisterer. I Norge er der stillet forslag om et organ der skal akkreditere universiteterne på baggrund af en evaluering af deres kvalitetssikringsmekanismer (se tekstboksen på forrige side).

4.2 Akkreditering som nationalt styringsredskab i Danmark

Tyskland:

I Tyskland er der indført akkreditering i forbindelse med implementeringen af en bachelor/masterstruktur. Det tyske akkrediteringssystem består af to niveauer. Øverst er Akkrediteringsrådet (Akkreditierungsrat) som er en uafhængig centralt udpeget organisation som primært har ansvar for at akkreditere akkrediteringsorganer (hvilket kan betegnes som meta-akkreditering). Det operationelle niveau består af akkrediteringsorganer. Disse kan enten være bredt orienteret og dække alle uddannelsesområder eller afgrænse deres akkrediteringskompetence til kun at dække en eller enkelte fagdiscipliner. De to niveauer giver mulighed for at etablere et fælles nationalt niveau samtidigt med at de enkelte delstater kan etablere deres egne akkrediteringsorganer og dermed bevare autonomi på det uddannelsesmæssige område. Akkreditering blev indført for at understøtte oprettelse af bachelor- og mastergrader i forlængelse af Bologna-deklarationen.

<http://www.akkreditierungsrat.de/>

Der er en række spørgsmål som må belyses før der kan træffes en velfunderet beslutning om akkreditering som nationalt styringsredskab i Danmark. Fx er det afgørende om der tales om akkreditering af uddannelser eller institutioner eller begge, hvordan fastsættelsen af kriterier foregår og med hvilken detaljeringsgrad kriterierne skal formuleres.

4.2.1 Akkreditering af uddannelser

Som tidligere nævnt er godkendelsesfunktionen i en dansk sammenhæng knyttet til uddannelsesbekendtgørelserne. Akkreditering af uddannelser må derfor diskuteres i sammenhæng med bekendtgørelsesstyringen. Akkreditering vil kunne fungere som afløsning af bekendtgørelsessystemet eller som et supplement hertil, fx ved at akkrediteringskriterierne fastlægges i bekendtgørelsesform.

I øjeblikket ændres godkendelsessystemet for masteruddannelserne sådan at det vil rumme centrale ligheder med akkreditering. Ligheden består i at der ekspliciteres kriterier for godkendelse af en uddannelse, og videre at der efter en forsøgsperiode skal foretages en kriteriebaseret evaluering af de etablerede uddannelser. Med indførslen af professionsbachelortitlen er der ligeledes igangsat en akkrediteringslignende procedure, idet uddannelserne vil

skulle evalueres i forhold til om de lever op til bestemte kriterier. Om disse aktiviteter vil kunne kaldes akkreditering beror på om den efterfølgende evaluering varetages efter de principper der er skitseret ovenfor. Det vil sige om der er tale om en uafhængig proces med inddragelse af faglige eksperter hvor der indgår selvevaluering og institutionsbesøg.

Det aktuelle arbejde med at definere en samlet dansk gradsstruktur (et "qualification framework") vil også kunne indgå i et dansk akkrediteringssystem. Arbejdet er et led i opfølgningen på Bologna-deklarationen og finder sted i en arbejdsgruppe med deltagelse fra Undervisningsministeriet, Rektorkollegiet, Uddannelsesrådenes formandskollegium, EVA, Center for Vurdering af Udenlandske Uddannelser, DAN-Eurashe og studenterorganisationer. Formålet er at udforme en eksplicit beskrivelse af forventningerne til kvalifikationer for de enkelte grader i den danske gradsstruktur. På denne måde kan der opnås større national og international genemsigtighed. Arbejdet fokuserer i første omgang på de universitære grader. Resultatet af arbejdet vil kunne indgå som (en del af) grundlaget for en akkreditering. I denne sammenhæng er det værd at bemærke at akkrediteringskriterier på gradsniveau vil have den fordel at det ikke vil

virke hæmmende på den faglige udvikling af uddannelser. Dette er blandt andet påpeget af den hollandske akkrediteringskommission som netop argumenterer for at de fagspecifikke standarder skal skabes af institutionerne i fællesskab. Kommissionen foreslår derfor kun kriterier på gradsniveau.¹¹

4.2.2 Akkrediteringer af institutioner

Et egentligt akkrediteringssystem med sigte på institutioner vil i sin yderste konsekvens betyde at alle kan søge om at blive godkendt som videregående uddannelsesinstitution, og at alle institutioner kan miste denne ret ved en efterfølgende akkreditering. En sådan fuldt udbygget model synes vanskelig at se berettigelsen af i lande hvor staten – som i Danmark – finansierer langt størsteparten af videregående uddannelse. Dels kan der være et ønske om en vis koncentration af ressourcerne, dels et ønske om ikke at bruge midler på at oprette nye institutioner der skal konkurrere med eksisterende institutioner om de samme ressourcer, studerende m.v., med en usikker eksistens til følge. Imidlertid vil institutionsakkreditering kunne finde anvendelse i to sammenhænge i Danmark.

For det første kunne institutionsakkreditering indgå som led i decentralisering på det videregående uddannelsesområde således at en akkreditering af institutionernes kvalitetssikringssystem kunne danne grundlag for at institutionen fik tildelt visse frihedsgrader, fx i forhold til at oprette nye uddannelser. En anden begrundelse for at indføre et sådant system er at det på den måde kan sikres at der på institutionerne foregår solid kvalitetssikring. I en dansk sammenhæng kan etableringen af institutionsakkrediteringer således have til formål at skabe og/eller konsolidere kvalitetssikringssystemer på institutionerne. En styrkelse af institutionernes ansvar for kvalitetssikringen kombineret med eksterne evalueringer af varetagelsen af dette ansvar vil desuden bringe det danske kvalitetssikringssystem i overensstemmelse med situationen i flere andre europæiske lande, herunder Storbritannien, Norge og Sverige. I disse lande er der allerede i dag krav til institutionernes kvalitetssikringssystemer.

For det andet kunne akkreditering potentielt spille en rolle i forbindelse med dannelsen af nye institutioner (fx Centre for Videregående Uddannelse). I Finland blev en lignende reform gennemført på baggrund af akkrediteringslignende procedurer.¹² Institutionerne der var fusionerede og som ønskede at opnå status af "polytechnic", blev evalueret af det finske evalueringsinstitut (FINHEEC) ud fra kriterier fastsat af ministeriet. FINHEEC udarbejde på denne baggrund en indstilling til ministeriet der traf den endelige beslutning.

4.3 Fordele og ulemper ved national akkreditering

Fordelene ved akkreditering som nationalt styringsredskab er *for det første* at det giver en fagligt funderet godkendelsesprocedure og en tilbagevendende sikring af at kvaliteten fortsætter med at være på et tilfredsstillende niveau. På denne måde er der en klar adskillelse mellem vurderingen af den faglige kvalitet og den politiske beslutningsproces. *For det andet* giver akkreditering gennem foruddefinerede kriterier og offentlige rapporter øget gennemsigtighed dels for institutionerne i forhold til uddannelsesplanlægning, dels for studiesøgende og aftagere. *For det tredje* fremhæves akkreditering ofte som en mulighed for at liberalisere udbudet af videregående uddannelse der kan give en øget konkurrence og dermed et øget incitament til at sikre kvaliteten i forhold til at tiltrække nye studerende.

Ulemperne ved akkreditering består *for det første* i at de på forhånd fastsatte standarder kan hæmme kvalitetsudviklingen på institutionerne. Der er en risiko for at institutionerne alene fokuserer på at leve op til de kvalitetskriterier de bedømmes ud fra og dermed ikke søger at arbejde mod højere kvalitet end disse. *For det andet* kan fastsættelsen af standarder betyde at der udvikles en konservativ kvalitetsopfattelse der blokerer for innovation i uddannelserne. Der er flere eksempler på at akkrediteringssystemer virker blokerende for faglig udvikling fx i for-

¹¹ Committee Accreditation of Dutch higher Education (2001).

¹² Se afsnittet om Finland i *Quality Assurance in the Nordic Higher Education - accreditation like practice*. ENQA Occasional Papers:2. Publikationen kan bestilles hos Danmarks Evalueringsinstitut eller hentes på adressen: <http://www.enqa.net/texts/nordicquality.pdf>.

hold til tværfaglige uddannelser fordi disse ikke passer ind i beskrivelserne af faglige standarder. For det tredje kan et akkrediteringssystem blive omkostningsfuldt fordi akkrediteringer er kendetegnet ved at blive gentaget med jævne mellemrum (fx hvert 5-10 år) for til enhver tid at sikre at kvaliteten lever op til de definerede standarder. Den hollandske akkrediteringskommission har beregnet at hvis samtlige hollandske uddannelser skal akkrediteres hvert femte år vil det betyde at der skal gennemføres mellem 500 og 1000 akkrediteringer om året.¹³

Konkrete akkrediteringssystemer må således opbygges på en måde så fordelene i størst muligt omfang udnyttes og ulemperne minimeres. Det kan nævnes at EVA forsøgsvist har opstillet en række principper for udformning af kriterier i forbindelse med igangværende evalueringer hvor der anvendes eksplicitte vurderingskriterier. Hensigten er netop at minimere de potentielle ulemper ved brug af kriterier (disse principper skitseres kort i afsnit 6).

4.3.1 Videre perspektiver for akkreditering som nationalt styringsredskab

Ud over håndteringen af fordele og ulemper ved akkreditering er der videre nogle perspektiver der bør overvejes i forbindelse med akkreditering som styringsredskab. I det følgende præsenteres nogle problemstillinger som kan udgøre et indspil i den videre diskussion. For det første fremstilles problemerne med akkreditering af forskellige typer af nye uddannelser. For det andet problemer med at organisere de opfølgende procedurer på en hensigtsmæssig måde. Endelig belyses for det tredje nogle overvejelser om samspillet mellem uddannelsesfinansiering og akkrediteringer.

Balancen mellem positive og negative akkrediteringsafgørelser. Et kernepunkt i forbindelse med indførelse af akkreditering må være at minimere antallet af situationer hvor der oprettes uddannelser der optager studerende og uddanner dimittender, men hvor uddannelsen ikke bliver akkrediteret. En sådan situation vil per definition være en mulighed i et akkrediteringssystem, men det er samtidigt ønskeligt at den opstår yderst sjældent fordi det betyder at studerende og dimittender står med en devalueret uddannelse, hvilket vil være en dårlig udnyttelse af samfundets ressourcer og en stor personlig omkostning for de involverede.

Med hensyn til mulighederne for at håndtere denne udfordring i et akkrediteringssystem kan det være nyttigt at sondre mellem uddannelser der optager direkte fra ungdomsuddannelserne (fx bachelor og professionsbachelor) og uddannelser der har en videregående uddannelse som forudsætning for optagelse (fx kandidat- og masteruddannelser).

Holland

I November 2000 etablerede den hollandske undervisningsminister en kommission der skulle designe et akkrediteringssystem og formulere en ramme for vurdering af bachelor- og mastergrader. Det foreslås at organet både skal akkreditere eksisterende uddannelser og pre-akkreditere nye uddannelser. Videre foreslås det at alle uddannelser skal have fornyet deres akkreditering hvert femte år.

Se: <http://vandebunt.nl>

De studerende ved master- og kandidatuddannelser kan generelt antages at være mere kritiske og kvalitetsbevidste end studerende der kommer lige fra ungdomsuddannelserne. Det betyder at de studerendes rolle som kvalitetssikringsagenter generelt må tillægges mindre betydning i (professions)bacheloruddannelser. En mulig konsekvens af dette kan være at der generelt er større ekstern opmærksomhed på kvaliteten ved uddannelsens begyndelse for (professions)bacheloruddannelser.

På baggrund af disse overvejelser kan det overvejes at anvende en mindre rigoristisk ekstern kvalitetssikring af masteruddannelser og kandidatuddannelser end af (professions)bacheloruddannelser. Et eksempel på en konkret model kunne være at der udover akkreditering af eksisterende uddannelser gennemføres pre-akkrediteringer af (professions)bacheloruddannelser.

Interne kvalitetssikringssystemer vil også kunne medvirke til at minimere antallet af uddannelser der ikke opnår akkreditering ved at sikre kvalitet af uddannelserne frem til akkrediteringen. Et element i denne kvalitetssikring består i at sikre at den uddannelsesramme (studieordning, pensumplaner, lærerkræfter) der anvendes, udgør et solidt grundlag for uddannelsen. Et andet element består i at sikre at uddannelsen kommer godt fra start. I Evalueringscentrets evalueringer af forsøgs-

¹³ Committee Accreditation of Dutch higher Education (2001).

uddannelser har der fx været flere eksempler på at nye uddannelser hurtigt har mistet de solide lærerkræfter der var med til at etablere dem.

Opfølgningsakkrediteringer. Et andet kernepunkt der må inddrages i overvejelserne er opfølgningen på akkrediteringerne. Hvis akkrediteringerne skal fremstå troværdige på længere sigt - ikke mindst internationalt - er det centralt med opfølgningsakkrediteringer. I den sammenhæng rejser der sig spørgsmålet om hvad der er en hensigtsmæssig balance mellem omkostninger og udbytte i forbindelse med opfølgningsakkrediteringer. Meget grundige opfølgningsakkrediteringer har fordele i form af en høj grad af kvalitetssikring, men er omvendt meget omkostningstunge.

I den forbindelse er interne kvalitetssikringssystemer vigtige idet de kan tilvejebringe materiale der giver mulighed for at gennemføre en mindre intensiv akkreditering i anden runde. En sådan model overvejes i Storbritannien hvor opfølgningen på fagevalueringer ("subject reviews")¹⁴ forslås gennemført med det der kaldes "a lighter touch" idet de primært skal bygge på materiale fra de interne kvalitetssikringssystemer på institutionerne. Omvendt har de amerikanske akkrediteringsorganisationer typisk valgt at gentage deres akkrediteringer i fuldt omfang. I den amerikanske debat har det været hævdet at opfølgningsevalueringer ikke giver tilstrækkelig værditilvækst i forhold til omkostningerne.

Det er et åbent spørgsmål om de danske universiteter generelt har kvalitetssikringssystemer der på kort sigt vil kunne fungere som led i "lighter touch"-opfølgningsakkrediteringer. Disse vil dog givet kunne udvikles som led i udviklingen af et akkrediteringssystem. Det skete blandt andet på nogle svenske universiteter i forbindelse etableringen af det svenske audit-system.

Akkreditering og uddannelsesfinansiering. I et system hvor akkreditering anvendes som den eneste mekanisme til at styre institutionernes udbud af uddannelser vil en akkreditering betyde at en institutionen ubegrænset kan udbyde en akkrediteret uddannelsen. Det kan give flere problemer. For det første hvis der er et ønske om at styre uddannelsesudbudet af hensyn til statens økonomistyring. For det andet hvis der er et ønske om at forsøge at skabe en sammenhæng mellem udbud og efterspørgsel af dimittender.

Der er ingen problemer i at styre økonomien i et system hvor studerende betaler for deres uddannelse. Situationen forholder sig imidlertid anderledes i et system hvor staten finansierer uddannelserne. I en sådan situation vil en akkreditering i princippet betyde at institutionerne får ret til at trække på statens ressourcer. Hvad angår det danske system nuanceres billedet i nogen grad af at institutionerne selv fastsætter optaget på langt de fleste uddannelser, selvom den danske stat står for finansieringen. Det potentielle problem med økonomistyring i forbindelse med ubegrænset udbud kan løses ved at akkreditering gøres til en nødvendig, men ikke tilstrækkelig betingelse for udbud af uddannelser.

Der er to muligheder når det gælder om at forsøge at skabe overensstemmelse mellem udbud og efterspørgsel af dimittender. Opgaven kan søges løst fra centralt hold hvor det fastsættes hvor mange studerende der skal optages ved bestemte uddannelser eller uddannelsesområder på baggrund af fremskrivning af efterspørgsel og udbud. Alternativt kan institutionerne pålægges at monitorere og vurdere arbejdsmarkedssituationen for dimittender fra såvel eksisterende som nye uddannelser. I forlængelse heraf kan der stilles krav om forsigtighed ved institutionernes fastsættelse af optagets størrelse når der oprettes nye uddannelser. Dette system vil kunne indgå i en vurdering af institutionernes kvalitetssikringssystemer i bred forstand.

¹⁴ En evalueringsmodel der i nogen grad er sammenlignelig med turnusevalueringerne af de videregående uddannelser. Dog er fokus på et fagligt område ikke på en uddannelse (studieordning). For yderligere oplysninger se <http://www.qaa.ac.uk/public/rhbook/contents.htm>.

I de senere år – ikke mindst siden vedtagelsen af Bologna erklæringen - er akkreditering blevet fremhævet som et vigtigt element i forhold til at håndtere den dobbelte udfordring at internationalisere kvalitetsudviklingen og kvalitetsudvikle internationaliseringen.

EQUIS

European Quality Improvement System. EQUIS blev lanceret i 1997 af the European Foundation for Management Development for at skabe et europæisk kvalitetsmærke for business uddannelser der kan skabe gennemsigtighed for studerende og aftagere samt skabe et redskab for udvikling af uddannelserne. Akkrediteringerne bygger på en evaluering af den institution der søger. En EQUIS-akkreditering har kun formelle konsekvenser hvis der er indgået specifikke aftaler herom med relevante myndigheder.

Se: <http://www.efmd.bel>

På europæisk niveau er der etableret enkelte uddannelsesspecifikke organer der gennemfører akkreditering, blandt andet i forhold til MBA-uddannelser (se tekstboks). Denne type akkrediteringer har dog kun formelle konsekvenser hvis der er indgået specifikke aftaler herom med relevante myndigheder. Derudover iværksatte den europæiske universitetsorganisation CRE (nu EUA) i 2000 et projekt der havde til formål at belyse mulighederne i akkreditering som et europæisk svar på dels udfordringerne ved internationaliseringen, dels Bologna-erklæringen. Dette projekt er nu afsluttet og har blandt andet resulteret i etableringen af en europæisk platform til fortsættelse af drøftelserne om en europæisk dimension i kvalitetssikringen af det videregående uddannelsesområde.¹⁵ Platformen består af det europæiske netværk for kvalitetssikring (ENQA), den europæiske universitets organisation (EUA, tidligere CRE) og den europæiske studenter organisation (ESIB).

Akkreditering har også været drøftet indgående i ENQA hvis medlemmer er repræsentanter for de nationale kvalitetssikringsinstitutter og ministerier. ENQA's holdning er at det er hensigtsmæssigt at opbygge en europæisk platform hvis primære formål er at drøfte fælles mål, procedurer og metoder for akkreditering.¹⁶

5.1 Fordele og ulemper ved international akkreditering

Der kan identificeres tre aspekter af internationalisering som typisk anvendes som argument for at de kvalitetssikringssystemer der traditionelt er blevet anvendt i Europa ikke er tilstrækkelige og at tilføjelsen af et akkrediteringsperspektiv kan imødekomme disse udfordringer.

For det første at der er sket en øget udveksling af studerende og undervisere. Det er den traditionelle form for internationalisering der sigter på at give studerende og forskere indsigt i andre akademiske kulturer, strømninger og resultater. I takt med at omfanget er steget, er behovet for at kunne dokumentere kvaliteten af studieaktiviteterne i udlandet også steget. Akkreditering fremhæves i denne sammenhæng fordi det giver en formel bedømmelse af om kvaliteten lever op til bestemte kriterier og dermed fremmer gennemsigtigheden.

For det andet at der er opstået et internationalt marked for videregående uddannelse i form af eksport og import af uddannelser. Eksport har eksempelvis fundet sted i flere år til mindre udviklede lande ved at udenlandske universiteter har oprettet afdelinger eller indgået franchising-aftaler med lokale institutioner. De senere år har den øgede internationale mobilitet og udviklingen af informationsteknologien gjort det langt lettere at udbyde uddannelser over

¹⁵ Afrapporteringen fra projektet: "Final project report "Towards Accreditation Schemes for Higher Education in Europe" kan hentes på <http://www.unige.ch/eual>.

¹⁶ Se: <http://www.enqa.net/texts/may2001.pdf>.

lange afstande. Denne type internationalisering eksisterer allerede i Danmark i form af udenlandske bachelorgrader på erhvervsskoler og fjernudbud af MBA-grader. Akkreditering fremhæves i denne sammenhæng som relevant både for eksportører og importører (Danmark er begge dele). Fra et importørperspektiv er det relevant for at beskytte indenlandske studerende mod udbydere af dårlig kvalitet og fra et eksportørperspektiv for at beskytte gode eksporterende institutioner mod uhæderlige konkurrenter. Igen er fordelene ved akkreditering at resultatet er let at forstå og grundlaget for bedømmelsen kendt.¹⁷

For det tredje at der er en stigende international konkurrence om at tiltrække de bedste studerende, forskere og samarbejdspartnere. I den forbindelse har nogle danske universiteter valgt eller overvejet at lade sig akkreditere af udenlandske akkrediteringsorganer for at bruge det som led i en international profilering.

Fordelene ved akkreditering som kvalitetssikringsinstrument i en international sammenhæng ses således både i forhold til at imødekomme de udfordringer der er nævnt ovenfor og i forhold til at have et kvalitetssikringssystem som fremstår troværdigt i udlandet. Det er oplagt at det vil blive stadig mere afgørende at have en kvalitetssikring af de videregående uddannelser der er internationalt forståelig. Akkreditering har en markant fordel i denne sammenhæng fordi det forudsætter eksplicite beskrivelser af standarder, procedurer og resultater.

Ulemperne ved akkreditering i en international sammenhæng er blandt andet knyttet til de problemer der opstår i det øjeblik international "akkreditering" bevæger sig fra at være certificering (og altså en ydelse institutionerne køber med synliggørelse og markedsføring for øje) til at skulle spille sammen med de nationale systemer for styring af videregående uddannelse. Problemet er grundlæggende knyttet til de betydelige og ofte uekspliciterede forskelle der er mellem de nationale styringssystemer for videregående uddannelse. Disse forskelle må udjævnes – i hvert fald i nogen grad – hvis der skal kunne etableres et europæisk akkrediteringssystem. CRE-projektet har illustreret at selv det at træffe beslutning om endog meget basale spørgsmål kan være vanskelige. Eksempelvis har erfaringer på evalueringsområdet vist at der ikke er en fælles operationel forståelse i Europa af hvad en uddannelse er og endnu mindre hvad en bachelor- eller masteruddannelse er. Uden svar på sådanne spørgsmål er det yderst vanskeligt at forestille sig et akkrediteringssystem. Hertil kommer problemer omkring den suverænitetsafgivelse på uddannelsesområdet som et officielt forpligtende internationalt akkrediteringssystem ville medføre – et problem der formentlig ikke mindst må tillægges vægt i en dansk sammenhæng.

5.2 Perspektiver for akkreditering og internationalisering

Det er vigtigt at finde en hensigtsmæssig balance mellem nationale og internationale hensyn i et akkrediteringssystem. Som det er beskrevet ovenfor er den væsentligste grund til at der diskuteres akkreditering i dag den internationale udvikling. Dels den generelle internationalisering af samfundet, dels politiske visioner på europæisk plan om at skabe et fælles rum for videregående uddannelse i Europa. Videregående uddannelse står således i et spændingsfelt mellem på den ene side øget internationalisering, herunder international konkurrence om studerende, forskere og partnere og på den anden side en stærk national forankring i form af en overvejende national finansiering og juridisk regulering.

Et akkrediteringssystem må - ligesom andre kvalitetssikringssystemer – i videst muligt omfang bygge bro over denne spænding mellem det nationale og det internationale.

I europæisk regi er der etableret en platform i samarbejde mellem ENQA, den europæiske universitetsorganisation (EUA, tidligere CRE) og det europæiske studentersamarbejde (ESIB). Platformen skal skabe rammer og retningslinier for kvalitetssikring og akkrediteringer der fremmer

¹⁷ For information om "vareliggørelse" (commodification) af videregående uddannelse - herunder WTO's rolle - se ESIB's dokumentsamling på <http://www.esib.org/commodification/documents/index.htm>.

international synlighed, gennemskuelighed og sammenlignelighed af de videregående uddannelsers kvalitet.

En anden mulighed kunne være en procedure for gensidig anerkendelse af nationale kvalitets-sikringsorganer. "The Washington Accord" er et eksempel herpå (se tekstboks). Fordelen ved et system der bygger på gensidig anerkendelse er at der opnås en formel og reel international forankring af de nationale kvalitetssikringsorganer uden at det betyder at der afgives suverænit

The Washington Accord

The Washington Accord er et gensidigt anerkendelsessystem for organer og agenter der akkrediterer ingeniøruddannelser. Aktuelt deltager otte akkrediteringsorganer, herunder den amerikanske organisation ABET. Anerkendelsessystemet sikrer at medlemmernes akkrediteringer giver den samme vished for at uddannelser er af tilfredsstillende kvalitet og at dimittender fra de pågældende uddannelser har sammenlignelige kompetencer. Baggrunden for den gensidige anerkendelse er fælles standarder for god akkrediteringspraksis og en evaluering af de enkelte akkrediteringsorganers praksis.

Se: http://www.abet.org/wash_accord.html

et og uden at der opbygges et internationalt bureaukrati. Inden for rammerne af det nordiske netværk for kvalitetssikring har EVA taget initiativ til at gennemføre en gensidig anerkendelse mellem kvalitetssikringsorganer i de nordiske lande som et pilotprojekt der forventes af-rapporteret i sensommeren 2002. Det kan i den sammenhæng nævnes at Holland har taget initiativ til et regionalt konsortium af lande for på denne måde at arbejde sammen om at udvikle akkreditering. Danmark er med i dette konsortium uden dog at have forpligtet sig til at indføre et akkrediteringssystem af den grund.

Det er vigtigt at være opmærksom på at international gensidig anerkendelse forudsætter at der på nationalt plan er beskrivelser af det der skal anerkendes. Hvis uddannelsesgrader skal gøres til genstand for gensidig anerkendelse er det alt andet lige lettere hvis der foreligger beskrivelser af de enkelte landes uddannelsesgrader. Det samme gælder evalueringssystemer og godkendelsessystemer. På den baggrund bør det overvejes om det ikke under alle omstændigheder er værd at arbejde på at ekspliciterer beskrivelser af grader, standarder, godkendelsessystemer og evalueringssystemer. Når det internationalt kan

være vanskeligt at nå til enighed om beskrivelser af hvad der konstituerer niveauet for henholdsvis en bachelor og en master kan det skyldes at det i de færreste lande er ekspliciteret hvad der forstås ved disse (eller for den sags skyld andre) grader.

Der pågår i øjeblikket en række internationale projekter som led i Bologna-processen der søger at fremme internationaliseringen af videregående uddannelser i bredeste forstand. Disse initiativer foregår i flere forskellige fora.

Den europæiske platform bestående ENQA, EUA og ESIB har iværksat projekter om:

- Beskrivelse af forskellige former for kvalitetssikring og deres sammenhæng med andre nationale styringsmekanismer.
- Identifikation af styrker og svagheder ved forskellige europæiske kvalitetssikringsstrategier.
- Kvalitetskultur på universiteter med fokus på studenterinddragelse.
- Undersøgelse af relationen mellem kvalitetssikring og godkendelse/anerkendelse af uddannelser og institutioner.

Det fælles kvalitetsinitiativ (Joint Quality Initiative) bestående af repræsentanter for ministerier og evalueringsinstitutioner i blandt andet Holland, Tyskland, Sverige og Danmark har igangsat projekter om:

- Grænseoverskridende kvalitetssikring på nationalt initiativ.
- Forskellige opfattelser af akkreditering.
- Standarder for bachelor- og masteruddannelser.
- International gennemsigthed.

EU-kommissionen har iværksat projekter på området om:

- Transnational evaluering.
- Interne kvalitetskulturer.
- Tuning af videregående uddannelsesstrukturer baseret på tematiske netværk.

Endelig afholder **ENQA** en workshop om international komparativ evaluering i et samarbejde mellem EVA og det finske evalueringsinstitut for det videregående uddannelsesområde, FINHEEC (Finnish Higher Education Evaluation Council).

Som listen over igangværende projekter viser arbejdes der i Europa intensivt på at skabe international gennemsigtighed, kvalitetssikring og anerkendelse på det videregående uddannelsesområde. Hvilken rolle akkreditering kommer til at spille i denne sammenhæng er usikkert. Men projekterne understreger at rammerne for de videregående uddannelser i stadigt højere grad skabes i et sammenspil mellem nationale og internationale forhold og at en række parter forsøger at forholde sig til dette i relation til kvalitetssikring.

Som det fremgår af det forgående har EVA det seneste år arbejdet med at oparbejde information om akkreditering. Dette arbejde fortsætter i det kommende år i form af forskellige konkrete projekter. For det første gennemfører EVA aktuelt to evalueringer der benytter ekspliciterede standarder som vurderingsgrundlag for evalueringen. Det drejer sig om den internationale evaluering af agronomuddannelsen og evalueringen af tre masteruddannelser.¹⁸ Evalueringerne af disse uddannelser giver erfaring med evalueringsmetoder der umiddelbart vil kunne indgå i overvejelser om udformningen af et akkrediteringssystem. Foreløbig er der opnået erfaring med formuleringer af kriterier der har resulteret i nogle principper for formulering af kriterier. Principperne skal fastholde opmærksomheden på centrale afvejningspunkter i udformningen af kriterier:

- Ensartethed: Der bør være tale om et ensartet sæt af kriterier. På denne måde sikres det at vurderingen sker på et ensartet grundlag, sådan at der sikres størst mulig gennemsigtighed i vurderingerne, og således at godkendelsesprocedurer baseret på vurderingskriterierne kan fungere så smidigt og effektivt som muligt.
- Rummelighed: For at ensartede vurderingskriterier ikke skal risikere at hindre uddannelsesmæssig mangfoldighed, bør kriterierne være rummeligt udformet. Det kan gøres ved at arbejde med en kerne af fælles kriterier der suppleres afhængigt af uddannelsen, eller ét fælles sæt af kriterier hvor der kan indarbejdes et "fitness for purpose"-element.
- Operationalitet: Kriterierne skal formuleres så præcist at de er operationelle og kan danne udgangspunkt for en reel vurdering af om der leves op til dem.
- Praksisorientering: Kriterierne skal ikke blot rettes mod hensigter, visioner og vilkår som udtrykt i formål, studieordninger og lignende, men mod hvordan disse udmøntes i tilrettelæggelse, indhold og praksis.
- Konsistens: Kriterierne skal være både eksternt og internt konsistente: Ekstern konsistens ses i forhold til eksisterende regler, herunder opstillede minimumskrav for godkendelse. Intern konsistens ses i forhold til sammenhængen mellem de forskellige kriterier.

Ved gennemførelsen af de to evalueringer vil de opstillede principper for kriterier blive afprøvet i praksis og der vil dermed være skabt grundlag for at kvalificere dem på grundlag af konkrete erfaringer.

Udover disse evalueringer er EVA som tidligere nævnt initiativtager til et gensidigt anerkendelsesprojekt i nordisk regi der – selv om det ikke direkte fokuserer på akkreditering – giver erfaring med hvordan nationale kvalitetssikringssystemer kan opnå en international forankring. Projektet skal drøftes på det kommende møde i det nordiske netværk for kvalitetssikring og forventes endeligt afleveret i sensommeren 2002. Endelig vil EVA forsat deltage i arbejdet med at følge op på Bologna-deklarationen blandt andet ved at arbejde på at ekspliciterer den danske gradsstruktur.

I europæisk regi arbejder EVA qua direktørens formandskab for ENQA i den tidligere nævnte europæiske platform. I dette regi er der iværksat en række projekter der skal fremme international synlighed, gennemsigkelighed og sammenlignelighed af de videregående uddannelsers kvalitet ved at skabe rammer og retningslinier for kvalitetssikring og akkrediteringer.

¹⁸ Se kommissorierne for evalueringerne på <http://www.eva.dk/>.

Bologna-deklaration: Betegnelse for den deklaration der blev vedtaget af en række europæiske undervisningsministre ved et møde i Bologna i juni 1999. Underskrifterne forpligter sig til at arbejde på at skabe et rum for videregående uddannelse og forskning i Europa. De initiativer der er fulgt efter vedtagelsen af Bologna-deklarationen omtales ofte som Bologna-processen. Der kan henvises til EVA's notat *Et åbent vindue* for en generel introduktion til Bologna processen og internationaliseringen af videregående uddannelse. Desuden har Undervisningsministeriet samlet informationer og link om emnet på deres hjemmeside.¹⁹

CEN: Den europæiske standardiseringskomité. CEN arbejder på at fremme frivillig teknisk standardisering i Europa.

CHEA: Council For Higher Education Accreditation. Organisation der vurderer og anerkender de amerikanske akkrediteringsorganer. Der er 59 forskellige akkrediteringsorganer der er anerkendt af CHEA.²⁰

CRE: Den europæiske rektorforsamling. Se EUA.

CVUU: Center for vurdering af udenlandske uddannelses kvalifikationer. CVUU skal vurdere udenlandske uddannelses kvalifikationer med henblik på at lette tilgangen til det danske arbejdsmarked og til det danske uddannelsessystem. CVUU er den danske repræsentant i NARIC-systemet (se NARIC).²¹

DAN-EURASHE: Sammenslutning af danske korte og mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner. Dansk repræsentant i EURASHE (European Association of Institutions in Higher Education).²²

ENQA: European Network for Quality Assurance in Higher Education. ENQA har til formål at formidle information, erfaringer og god praksis i forhold til kvalitetssikring af videregående uddannelse. ENQA har medlemmer fra de nationale kvalitetssikringsinstitutioner og ministerier i EU og EØF samt i en række øst- og centraleuropæiske lande.²³

ESIB: The National Unions of Students in Europe. ESIB er en forening af 41 nationale studenterorganisationer fra 32 lande. Organisationen arbejder på at fremme studerendes interesser på europæisk niveau.²⁴

EUA: European University Association. EUA blev etableret i marts 2001 ved en fusion mellem CRE og the Confederation of EU Rectors' Conferences. Organisationen ønsker at fremme et sammenhængende europæisk system for videregående uddannelse.²⁵

FINHEEC: Finnish Higher Education Evaluation Council. Det finske evalueringsinstitut for det videregående uddannelsesområde.²⁶

NARIC: National Academic Recognition Information Centres. Netværk der har til formål at fremme anerkendelse af grader og studieforløb. Netværket har medlemmer i samtlige EU- og EØF-lande samt i en række øst- og centraleuropæiske lande.²⁷

¹⁹ Notatet *Et åbent vindue* findes på adressen: <http://www.eva.dk/publika/Notat/et%20%C3%A5bent%20vindue.pdf>. Undervisningsministeriets hjemmeside om Bologna-processen: <http://www.uvm.dk/videre/nyheder/bolog.html>

²⁰ For yderligere informationer henvises til CHEA's hjemmeside: <http://www.chea.org>.

²¹ For yderligere informationer henvises til CVUU's hjemmeside: <http://www.cvu.dk>.

²² For yderligere informationer henvises til EURASHE's hjemmeside: <http://www.eurashe.be>.

²³ For yderligere informationer henvises til ENQA's hjemmeside: <http://www.enqa.net/>.

²⁴ For yderligere informationer henvises til ESIB's hjemmeside: <http://www.esib.org/>.

²⁵ For yderligere informationer henvises til EUA's hjemmeside: <http://www.unige.ch/eua/>.

²⁶ For yderligere informationer henvises til FINHEEC's hjemmeside: <http://www.kka.fi/>.

Nordic Network for Quality Assurance: Det nordiske netværk for kvalitetssikring. Netværket har til formål at udveksle information om kvalitetssikring. Netværket består af de organisationer i de nordiske lande der varetager kvalitetssikring af videregående uddannelse.

²⁷ For yderligere informationer henvises til NARIC's hjemmeside:
<http://europa.eu.int/comm/education/socrates/agenar.html>.